

En memòria de Philip Tagg (1944-2024)

El musicòleg britànic Philip Tagg, figura central dels estudis de música popular urbana i membre del Comitè Científic d'aquesta revista, va morir el passat mes de maig a Liverpool. Jordi Roquer González, musicòleg i director de JoSSIT, i la musicòloga xilena Laura Jordán González escriuen sobre la seva figura i el seu llegat a una i altra banda de l'Atlàntic.

Philip Tagg, un llegat imprescindible per a la musicologia actual

Jordi Roquer González

Universitat Autònoma de Barcelona

jordi.roquer@uab.cat

<https://orcid.org/0000-0002-6245-8143>

La mort de Philip Tagg ha deixat un buit profund en el món de la musicologia i els estudis sobre música popular. Les seves aportacions no només han transformat l'àmbit acadèmic, sinó que també han redefinit la manera en què concebem i estudiem la música en la vida quotidiana. Tagg va ser una veu fonamental per a aquells que, des de les diverses branques de la musicologia, miraven d'enderrocar les barreres entre les músiques de tradició acadèmica i les músiques populars, subratllant la importància d'entendre el seu context social, cultural i polític, i contribuint a la seva inclusió en l'acadèmia actual. El veritable segell distintiu de la seva carrera va ser el seu profund interès per la música popular, un camp que, fins a les dècades dels setanta i vuitanta del segle passat, era vist amb cert menyspreu pels acadèmics tradicionals. Amb el seu enfocament inclusiu i crític, va argumentar que la música popular mereixia el mateix rigor acadèmic que la música clàssica o qualsevol pretesa "alta cultura sonora". A través d'estudis detallats de cançons de pop, rock i música de cinema, va demostrar com aquestes formes musicals no només reflectien, sinó que també influïen profundament en les societats en què es creaven. En aquest sentit, la seva tasca va ser revolucionària, ja que va obrir les portes a una nova generació d'investigadors que van veure en la música popular un camp ric per a l'anàlisi.

Sens dubte, és en l'esfera metodològica on Tagg va obrir més vies cap a camins poc conreats anteriorment, però de gran rellevància. El seu aparell teòric, que hibrida l'anàlisi musical amb la semiòtica i la teoria de l'audiovisual, representa un conjunt d'eines d'altíssim valor per superar les mancances evidents del formalisme encara imperant en l'àmbit acadèmic. Un dels seus consells habituals per al professorat universitari era deixar que els estudiants verbalitzessin allò que escoltaven més enllà dels paràmetres notacionals normatius (melodia, harmonia, ritme...), convidant-los a utilitzar lliurement la metàfora. Aquesta, entesa per Tagg com una via imprescindible per sortir dels encorsetats models analítics hegemònics, ofería una nova manera d'aproximar-se a la comprensió musical. En aquest sentit, la seva obra *Music's Meanings* (Tagg, 2013) és un compendi que sintetitza bona part de la seva filosofia i aparell analític, i es conforma com un dels textos fonamentals en el camp de la semiòtica musical moderna. Desmarcant-se d'una tradició semiòtica molt centrada en els repertoris de la música "clàssica", la seva estratègia per entendre el so musical aportà una paleta de recursos mai vista. A més d'oferir eines d'alt valor operatiu, Tagg tam-

bé proporcionava una consigna clara i concisa per a entendre qualsevol procés de semiosi: “Per què i com, qui comunica què a qui i amb quin efecte?”, una frase complexa però que, ben aplicada al costat del seu model, deixa poc marge a l’atzar.

També resulten molt rellevants les seves aportacions al voltant del concepte de musema, entès com la unitat mínima de significat musical, similar a com un morfema actua com a unitat mínima de significat en lingüística. Tot i que el terme va ser força discutit (i en ocasions desacreditat) per la seva aparent connotació referencialista, les tesis de Tagg, influenciades per les de Charles Seeger (1960), situen el musema en una doble dependència contextual que li atorga una major operativitat: Tagg defensava que tot procés de comunicació sonora està inserit en un context determinat, i això fa que alguns elements estructurals de la música puguin ser portadors de significat de manera contundent. Això, encara més evident en un mitjà audiovisual, permet que els sons siguin referenciats amb altres inputs comunicatius, com ara les imatges. Seguint amb les seves contribucions epistemològiques, també són dignes de menció els anomenats “paràmetres no convencionals de l’expressió musical” (Tagg, 2011/2016; 2012 i 2017), que representen una autèntica revolució per a aquells interessats en l’anàlisi del discurs sonor de les músiques de la segona meitat del segle XX. El seu model permet abordar, des d’un ancoratge acadèmic, la semàntica dels efectes de producció, sovint del tot intencionals, obrint la possibilitat d’analitzar un ventall de recursos que fins llavors no disposaven d’eines analítiques específiques. Per tant, Tagg va contribuir a l’anàlisi d’elements no notacionals, cobrint una mancança fonamental de la musicologia moderna. Entre les qüestions que el seu model permet abordar de manera operativa, hi trobem camps que cobreixen nous interessos tant de la sociologia de la música com de l’anàlisi sonora: des de les relacions entre distorsió i masculinitat (Tagg, 2011/2016), fins a les propietats semàntiques d’efectes com el *flanger*, el *phaser*, el *delay* o la compressió de dinàmica (Roquer et al., 2015; Roquer, 2018). Aquests efectes de producció, que van néixer a mitjans del segle XX com a eines correctives, han esdevingut eines creatives que han generat un interès altíssim dins la comunitat acadèmica. Donat que la creació artística sempre va, comprensiblement, uns anys per davant del seu abordatge acadèmic, la tasca de Tagg ha estat clau per escurçar el decalatge entre el que passa en el món de l’art i la seva inclusió en els programes universitaris.

Més enllà de les seves publicacions, Tagg també va ser un pedagog dedicat i la seva influència en el camp de l’ensenyament de la musicologia és innegable. Va iniciar la seva carrera acadèmica a l’Escola de Música Popular i Jazz de Göteborg, per tornar temps després al Regne Unit, on va estar molts anys fent de professor a la Universitat de Liverpool. D’allà va anar al Canadà, a Montreal, on impartí classes fins a la jubilació. Des de la docència sempre va defensar una aproximació crítica a la música, animant els seus estudiants a qüestionar les estructures de poder darrere de les indústries musicals i a analitzar la música en el seu context social. Tagg va promoure la democratització de l’estudi musical, defensant que la música popular és tan digna d’anàlisi com qualsevol altra. També va ser un dels primers a utilitzar la

tecnologia digital en l'ensenyament de la musicologia, creant recursos didàctics en línia que encara avui són utilitzats. La seva web (<https://tagg.org/index.html>), plena de recursos audiovisuals gratuïts, és un autèntic tresor per a aquells que desitgen entendre la seva profunda contribució al coneixement de les músiques populars i els seus entorns socioculturals. El llegat de Philip Tagg redefineix els límits de la musicologia, aportant noves eines per estudiar la música en els mitjans i la cultura popular, deixant una petjada profunda i ampliant els horitzons acadèmics per a futures generacions d'investigadors. En aquest sentit, la seva desaparició no és només la pèrdua d'un acadèmic brillant, sinó d'un pensador revolucionari que ens va ensenyar a escoltar i entendre la música d'una manera completament nova.

Referències

- Ewell, P. (2023). *On Music Theory, and Making Music More Welcoming for Everyone*. University of Michigan Press.
- Ochoa, J. S. (2016). Un análisis de los supuestos que subyacen a la educación musical universitaria en Colombia. *Cuadernos de Música, Artes Visuales y Artes Escénicas*, 11(1), 99-129.
- Roquer, J.; Martínez, S.; Badal, C. (2015). Queen's Snake: The Use of Audio Production Techniques as a Means to Semantic Extension in Queen's 'Was it All Worth it'. A E. Encabo (Ed.), *Reinventing Sound: Music and Audiovisual Culture* (pp. 29–42). Cambridge Scholars Publishing.
- Roquer, J. (2018). Sound hyperreality in popular music: On the influence of audio production in our sound expectations. A E. Encabo (Ed.), *Sound in motion: cinema, videogames, technology and audiences*, 1 ed. (pp. 16-40). Cambridge Scholars Publishing.
- Seeger, C. (1960). On the moods of a music-logic. *Journal of the American Musicological Society*, 13, 224-261. <http://dx.doi.org/10.2307/830257>
- Tagg, P. (1979). *Kojak. 50 seconds of Television Music: Toward the Analysis of Affect in Popular Music*. The Mass Media Music Scholars' Press.
- Tagg, P. (1981). *Fernando the flute : analysis of affect in an Abba number which sold more than 10 000 000 pressings and was heard by over 100 000 000 people*. Göteborgs universitet, Musikvetenskapliga institutionen.
- Tagg, P. (2009). *Everyday Tonality: Towards a Tonal Theory of What Most People Hear*. Mass Media Scholar's Press.
- Tagg, P. (2011/2016, 4 gener). Buzz, roar, click, crash: Shaving, motorbikes and power chords. Vimeo. <https://vimeo.com/150627115>
- Tagg, P. (2013). *Music's Meanings: A Modern Musicology for Non-Musos*. New York and Huddersfield: Mass Media Music Scholars Press.